

17. Kolomiets Alona, Klochko Vitalii, Stakhova Olena "Formation Of Competences Of Students Of Technical Specialties In The Process Of Their Fundamental Mathematical Training" Society. integration. education. Proceedings of the International Scientific Conference. Volume I, May 22th-23th, 2020. 443-453 (Rezekne)

18. Kolomiets, A., Kraievskaya, O., Krupskiy, Y., Tyutyunnik, O., Klieopa, I., & Kalashnikov, I. Formation of the Cognitive Component of Professionally-Oriented Mathematical Competence of Future Radio Specialists in the Context of Neuroplasticity of the Human Brain. BRAIN. Broad Research in Artificial Intelligence and Neuroscience, 11(3), 2020, 15-28. <https://doi.org/10.18662/brain/11.3/106>

УДК 378.147:811.111

DOI 10.31652/2415-7872-2020-64-84-88

ЦІЛІ ТА ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОЇ ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ В ДІАЛОГІЧНОМУ МОВЛЕННІ В МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ З АДМІНІСТРАТИВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ОСНОВІ ДІАЛОГУ-РОЗПИТУВАННЯ

А. В. Медведчук, orcid.org/0000-0003-1786-3227

У статті запропоновано розглянути цілі та підходи формування англomовної професійно орієнтованої компетентності в діалогічному мовленні в аспекті навчання майбутніх менеджерів з адміністративної діяльності. Обґрунтовано, що формування англomовної професійно орієнтованої компетентності в діалогічному мовленні в майбутніх менеджерів із адміністративної діяльності відбувається на основі трьох підходів – ситуативно-комунікативного, компетентісного та професійно орієнтованого за допомогою визначених цілей навчання.

Ключові слова: англomовна професійно орієнтована комунікативна компетентність, діалогічне мовлення, цілі навчання, підходи навчання, менеджер з адміністративної діяльності, діалог-розпитування.

OBJECTIVES AND APPROACHES TO BUILDING ENGLISH PROFESSIONALLY ORIENTED COMPETENCE IN SPOKEN INTERACTION OF ADMINISTRATIVE MANAGERS ON THE BASIS OF DIALOGUE-QUESTIONING

A.V. Medvedchuk

An indispensable part of teaching is the definition of goals and approaches. According to the ESP Curriculum, teaching of foreign languages pursues the following goals: practical, educational, developing and professionally oriented. These goals require specifying in terms of teaching administrative managers. The article aims to define the goals and approaches to building English professionally oriented competence in spoken interaction of administrative managers on the basis of dialogue-questioning; to clarify the concept of "competence" accepted in the framework of this research; to distinguish the requirements for the professional training of future administrative managers. Training and development of English professionally oriented competence is built around the following goals: practical, educational, developing and professionally oriented. The practical goal implies development of English professionally oriented competence and the ability to use the acquired knowledge and skills in future professional communication. The educational purpose of learning is realized through the system of the student's personal attitude to the culture of communication. The developing goal of training involves enhancing motivation of future administrative managers to acquire professionally oriented competence in spoken interaction and, what is extremely important, gain autonomy in future acquisition of English professionally oriented communication. A professionally oriented goal encompasses the development of the ability to speak on professionally oriented topics, making use of dialogue-questioning. Among the approaches to building English professionally oriented competence in spoken interaction of future administrative managers important for our methodology are situational-communicative, competent and professionally oriented. This is due to the fact that in the general sense of the approach – a set of methods, methods of considering something, the impact on someone, something [18], and the method of teaching foreign languages is a key category of learning, which defines a strategy for learning and the choice of the method of training, through which this strategy is implemented; the point of view on the essence of how to form foreign language communicative competence. In the article it is proven that the system of training of future administrative managers and formation of English professionally oriented competence in spoken interaction requires specification of the teaching process. Therefore, the following goals were represented: practical, educational, developing and professionally oriented. The goals were specified in terms of training of future administrative managers. The content of the concept of "competence" in the methodology of teaching foreign languages was clarified and the requirements for the professional training of future administrative managers were distinguished.

Keywords: English professionally oriented communicative competence, spoken interaction, goals of teaching, approaches of teaching, administrative manager, dialogue-questioning.

Іншомовна професійно орієнтована комунікативна компетентність, як важливий компонент комунікативної культури, є невід'ємним складником підготовки майбутніх менеджерів із адміністративної діяльності (АД).

Зазвичай менеджери з АД уповноважені представляти підприємства під час співпраці з різними організаціями, установами, фізичними особами тощо; у процесі спілкування із засобами масової інформації; за необхідності взаємодії з керівниками органів державної влади, органів місцевого самоврядування, а також у міжнародних відносинах із зарубіжними партнерами.

Найголовніша комунікація з питань співробітництва та партнерства покладена саме на менеджера з АД, адже саме він повинен вести переговори з діловими партнерами на внутрішньому та міжнародному рівнях. Зважаючи на це, виникає необхідність гармонійної організації навчального процесу, що зумовлює визначення цілей та підходів формування англomовної професійно орієнтованої компетентності (АПОК) для навчання діалогу-розпитування (ДР). У контексті нашого дослідження вважаємо, що в майбутніх менеджерів з АД слід формувати вміння вести діалог-розпитування, адже саме цей вид діалогу необхідний для забезпечення їхньої повсякденної професійної діяльності, організації переговорів, консультацій та обміну інформацією задля спільних домовленостей та прийняття узгоджених рішень.

Структура та функції професійно орієнтованого діалогу-розпитування, як засобу формування англomовної комунікативної компетентності, не були предметом спеціального дослідження, тому ми звернулися саме до цього виду діалогу.

Проблемі навчання іншомовного професійно орієнтованого діалогічного мовлення присвячено багато вітчизняних і зарубіжних досліджень, зокрема: принципи навчання майбутніх економістів ділового англomовного говоріння [7], навчання професійно орієнтованого діалогічного мовлення у немовному вищому навчальному закладі [15], навчання майбутніх філологів англійського ділового спілкування [14], навчання професійно спрямованого діалогу майбутніх менеджерів невиробничої сфери [16], розвиток у студентів компетентності професійно орієнтованого діалогічного спілкування іноземною мовою [17], навчання англomовної професійно орієнтованої дискусії студентів інженерних спеціальностей [20], підходи і принципи у навчанні англійській мові для ділового спілкування [21].

Науковці використовують і здобутки іноземних фахівців у галузі лінгводидактики, які стосуються навчання ділової професійно орієнтованої англійської мови [7], навчання іноземної мови в різних комунікативних сферах [6]. При цьому, у вищезазначених працях не простежується вивчення питання формування АПОК в ДМ у майбутніх менеджерів за допомогою діалогічного спілкування, не визначено особливості професійного мовлення адміністративних менеджерів, не представлено окремих технологій з використанням діалогу одного типу (як діалог-розпитування) або кількох функціональних типів.

Метою статті є визначення цілей та підходів формування англomовної професійно орієнтованої компетентності в діалогічному мовленні в майбутніх менеджерів з адміністративної діяльності на основі діалогу-розпитування; уточнення змісту поняття «компетентність» у методиці викладання іноземних мов; виділення вимог до професійної підготовки майбутніх менеджерів з АД.

Обов'язковою складовою частиною будь-якого навчання є визначення цілей та підходів. Ми, слідом за О. Б. Бігич, розуміємо під *цільми навчання* наперед запланований результат педагогічної діяльності, який досягається за допомогою змісту, методів, засобів навчання тощо [6].

Відповідно до Програми ESP [7], у навчанні іноземних мов ставимо наступні цілі: практична, виховна, розвивальна та професійно орієнтована. Конкретизуємо ці цілі в аспекті навчання майбутніх менеджерів з адміністративної діяльності англomовного професійно орієнтованого діалогу-розпитування.

Проаналізувавши професійні обов'язки менеджерів з АД [13], визначаємо: *практичною* метою навчання є формування англomовної професійно орієнтованої комунікативної компетентності в діалогічному мовленні на основі діалогу-розпитування. Основним завданням формування АПОК в ДМ майбутніх менеджерів з АД є здатність використовувати отримані знання, навички та вміння в подальшому англomовному професійному спілкуванні. Серед них виділимо:

- фахові знання: організаційної психології, теорії управління, а також базові знання фундаментальних наук, в обсязі, необхідному для засвоєння загальнопрофесійних дисциплін;
- лексичні, фонетичні та граматичні навички для продукування ДР за фахом;
- уміння ініціювати, підтримувати та завершувати ДР;
- уміння чітко, логічно й детально висловлюватися на складні професійні теми.

Виховна мета навчання реалізується через систему особистого ставлення студента до культури спілкування англійською професійно орієнтованою мовою [6]. Передбачається виховання в майбутніх менеджерів із АД культури спілкування, характерної для ділового міжнародного та вітчизняного середовища; розуміння важливості оволодіння АПОК в діалогічному мовленні (ДМ); усвідомлення необхідності дослухатися до думки співрозмовника, партнера, колеги та адекватно реагувати на почуте тощо.

Розвивальна мета навчання передбачає формування в майбутніх менеджерів з АД мотивації до оволодіння АПОК в ДМ та, що є надзвичайно важливим, набуття самостійності в подальшому оволодінні АПОК в ДМ.

Професійно орієнтована мета реалізується починаючи, загалом, з 4 курсу навчання в закладах вищої освіти (ЗВО), коли у студентів уже сформовані загальні знання, навички та вміння володіння англійською професійно орієнтованою мовою.

Професійно орієнтована мета передбачає формування вміння висловлюватися на професійно орієнтовану тематику в рамках ДР. Зі спрямуванням на певні галузі відбувається формування в майбутніх менеджерів із АД АПОК в ДМ, залежно від вимог, що висуває їх профільна підготовка та майбутня професійна діяльність. Отже, перш за все, професійно орієнтована мета передбачає формування в майбутніх менеджерів із АД АПОК в ДМ.

Серед підходів до формування англійської професійно орієнтованої компетентності в діалогічному мовленні в майбутніх менеджерів із адміністративної діяльності важливими для нашої методики є ситуативно-комунікативний, компетентісний та професійно орієнтований.

Це зумовлено тим, що в загальному значенні *підхід* – сукупність способів, прийомів розгляду чогось, впливу на кого-, що-небудь [18], а в методиці навчання іноземних мов *підхід* – це ключова категорія навчання, яка визначає стратегію навчання й вибір методу навчання, за допомогою якого реалізується ця стратегія; точка зору на сутність того, як слід формувати іншомовну комунікативну компетентність [6].

Спираючись на ці визначення, ми застосовуємо підхід як базову категорію нашого дослідження. Значним для нас є *ситуативно-комунікативний* підхід, що передбачає наближення навчальної діяльності до ситуацій реального процесу професійного спілкування.

Вагомий внесок в обґрунтування методу, що сприяє посиленню комунікативної спрямованості навчального процесу зробили такі його прихильники й послідовниками як М.М.Вятютнев [8], Дж.Гамперц [4], П. Б. Гурвич [11], І.О.Зимня [12] та інші. Цей підхід також характеризується використанням автентичних матеріалів (тобто таких, які реально застосовуються іншомовними фахівцями) в залежності від професійно орієнтованої ситуації, яка може передбачати різноманітні цілі, форми та засоби спілкування.

Під час навчання майбутні менеджери із АД оволодівають, на понадфразовому і текстовому рівнях, чотирима видами мовленнєвої діяльності (читанням, говорінням, письмом і аудіюванням) в умовах обмеженого використання рідної мови.

Навчання англійської мови для професійного спілкування передбачає не лише правильність і швидкість діалогічного мовлення, але й оволодіння професійно орієнтованими знаннями, навичками й вміннями, адже у відповідних професійно орієнтованих ситуаціях або під час виконання певної ролі майбутнім менеджерам із АД необхідно буде орієнтуватися в розмаїтому комунікативному просторі.

Ситуативно-комунікативний підхід для навчання ДР реалізується через використання технології ситуативного моделювання, а також спеціально визначених комунікативних ситуацій та вправ.

Також важливим є те, що підготовка висококваліфікованих менеджерів із АД має відбуватися з урахуванням загальноєвропейських тенденцій, адже одним із принципів, на яких ґрунтується політика нашої держави у сфері вищої освіти, є принцип міжнародної інтеграції, зокрема інтеграції системи вищої освіти України у простір вищої освіти Європи.

У *компетентісному* підході важливим є не накопичування знань, навичок і умінь, а формування й розвиток у майбутніх менеджерів з АД здатності практично діяти. Цей підхід передбачає зміну пріоритетів з процесу на результат навчання. В межах підходу майбутні фахівці вчать застосовувати отриманий на заняттях досвід у визначених професійно орієнтованих комунікативних ситуаціях, що забезпечує спроможність майбутніх менеджерів з АД відповідати високим вимогам сучасного ринку праці [6].

У нашому дослідженні компетентісний підхід реалізується через формування у студентів англійської професійно орієнтованої компетентності в ДМ на основі ДР, тобто знань, навичок та умінь, а також здатності та готовності здійснювати професійно орієнтоване спілкування в межах сфер і тематики, визначених навчальною програмою та майбутньою професійною діяльністю.

Загалом сучасні дослідження пояснюють поняття «іншомовна комунікативна компетентність» наступним чином:

- 1) здатність використовувати мовні одиниці у відповідному контексті та з метою реалізації когнітивної та комунікативної функцій під час мовленнєвого спілкування;
- 2) володіння іноземною мовою на варіативно-адаптивному рівні відповідно до визначеної мовленнєвої ситуації, високий рівень практичного володіння як вербальними, так і невербальними засобами комунікації;
- 3) ступінь достатнього володіння технікою і певними нормами спілкування, засвоєння необхідних еталонів, стандартів, стереотипів поведінки у результаті навчання;

4) комунікативні надбання: знання, уміння та навички, необхідні для розуміння програм мовленнєвої поведінки відповідно до цілей, сфер, ситуацій спілкування, зміст яких охоплює знання основних понять лінгвістики мови (стилі, типи, способи зв'язку речень у тексті) та вміння та навички аналізу тексту.

Для нас цей аналіз є важливим, тому що менеджери з АД повинні знати іншомовну фахову лексику та вміння нею оперувати в професійно орієнтованих ситуаціях, володіти професійно орієнтованою англійською мовою відповідно до певних ситуацій, знати культуру та норми спілкування з внутрішніми та іноземними клієнтами, колегами й вміння адаптуватися до зміни професійного мовного середовища.

Ми дотримуємося визначення компетентності М. С. Голованя [10], де *компетентність* виступає як інтегративна характеристика фахівця певної галузі, основою якої є знання, обізнаність, досвід соціально-професійної діяльності особи і яка дозволяє майбутнім фахівцям вирішувати професійні завдання, виносити рішення, судження у відповідній галузі.

З метою навчання професійно орієнтованої іноземної мови ми оперуємо поняттям «іншомовна комунікативна компетентність». Його визначали такі науковці як Г.Є. Бакаєв [5], Л. Ф. Бахман [1], Н. Брігер [2], М. М. Вятютнев [8], Н. І. Гез [9], М. Елліс [3], І. О. Зимня [12] та ін. Проаналізувавши визначення іншомовної комунікативної компетентності вищезазначених науковців, ми погоджуємося із точкою зору О. Б. Бігич [6], яка вважає, що *іншомовна комунікативна компетентність* відповідає за успішне вирішення завдань щодо взаєморозуміння і взаємодії з носіями іноземної мови, в умовах прямого й опосередкованого контактів і відповідно до норм спілкування і культурних традицій іноземної мови, яка вивчається.

До характерних рис іншомовної комунікативної компетентності, зазвичай, відносять комплексність, динамічність, культурну зв'язність та релятивність [12]. Метою формування іншомовної комунікативної компетентності в умовах навчання англомовного професійно орієнтованого спілкування є розвиток навичок і вмінь та надання знань, що сприяють вирішенню професійних питань під час взаємодії із зарубіжними партнерами відповідно до норм і традицій культури мови, що вивчається.

Отже, володіння іноземною мовою стає нині однією з умов професійної компетентності фахівця [19]. Потреба в адміністративних менеджерах, які володіють іноземною мовою для професійного спілкування, стрімко підвищується з економічним розвитком нашої держави.

Від майбутніх фахівців вимагають практичного володіння іноземною мовою для професійного спілкування. Це дозволить майбутнім менеджерам з АД реалізовуватися в різноманітних аспектах професійної діяльності, як от своєчасне ознайомлення з новими стратегіями публічного управління та адміністрування, науковими відкриттями й тенденціями в розвитку техніки, розширення контактів із зарубіжними організаціями та підприємствами, а також забезпечить удосконалення рівня професійної компетентності фахівців, яку ми розуміємо як інтегровану якість фахівців, що включає рівень володіння ними необхідними знаннями, навичками та вміннями.

Висновки. Отже, визначення цілей та підходів формування англомовної професійно орієнтованої компетентності в діалогічному мовленні в майбутніх менеджерів з адміністративної діяльності є важливим компонентом процесу навчання, що підсилює його ефективність та дозволяє структурувати процес засвоєння студентами-майбутніми менеджерами з адміністративної діяльності знань, умінь та навичок, необхідних для майбутньої успішної професійної діяльності та всебічного особистісного розвитку.

Література

1. Bachman L. Fundamental considerations in language testing / L. Bachman // Oxford: Oxford University Press, 1990.
2. Brieger N. Teaching business English handbook / N. Brieger // New York: Bookcraft, 1997.
3. Ellis M. Teaching business English / M. Ellis M., C. Johnson // London: Oxford Univ. Press, 1996. – 237 p.
4. Gumperz J. J. Formal and informal standards in the Hindi regional language area / J. J. Gumperz // Linguistic diversity in South Asia, Vol. 26, № 3. – 1970. – P. 92 – 118.
5. Бакаєв Г.Є. Програма з англійської мови для професійного спілкування / Г. Є. Бакаєв // Київ : Ленвіт, 2005. – 119 с.
6. Бігич О.Б. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студентів класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / Бігич О. Б. // Київ : Ленвіт, 2013. – 590 с.
7. Биконя О. П. Загально-дидактичні принципи навчання майбутніх економістів ділового англомовного говоріння / О. П. Биконя // Науковий вісник Чернівецького університету. Педагогіка та психологія. – 2011. – Вип. 577. – С. 11–16.
8. Вятютнев М. Н. Коммуникативная направленность обучения русскому языку в зарубежных школах / М. Н. Вятютнев // Русский язык за рубежом. 1977. – № 6. – С. 38–45.
9. Гез Н. И. Формирование коммуникативной компетенции как объект зарубежных методических исследований / Н. И. Гез // Иностранные языки в школе. № 2. – С. 17–24.
10. Головань М. С. Компетенція і компетентність: досвід теорії, теорія досвіду / М. С. Головань // Вища освіта України. – № 3. – С. 23–30.
11. Гурвич П. Б. Теория и практика эксперимента в методике преподавания иностранных языков / Перси Борисович Гурвич // Владимир : Владимирский государственный педагогический институт – 104 с.
12. Зимня И. А. Психология обучения иностранным языкам в школе / И. А. Зимня // Москва : Просвещению – 1991. – 219 с. – Библиотека учителя иностранного языка.

13. Ковбасюк Ю.В. Інституційне забезпечення кадрової політики у публічному управлінні: місія, роль та місце Національної академії державного управління при Президентові України : наук. доп. / авт. кол.: Ю. В. Ковбасюк [та ін.]. – Київ, 2015. – НАДУ. – 160 с.
14. Конотоп О. С. Методика навчання майбутніх філологів англійського діалогічного спілкування з використанням відеофонограм : дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.02 / Конотоп Олена Сергіївна. – Київ, 2010. – 265 с.
15. Кочнева М. Т. Обучение профессионально-направленной диалогической речи в неязыковом вузе (на материале англ. яз.) : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Кочнева Маргарита Григорьевна // Киев, 1979. – Государственный педагогический институт иностранных языков – 23 с.
16. Максименко Л. О. Вправи для навчання професійно спрямованого діалогу майбутніх менеджерів не виробничої сфери / Л. О. Максименко // Іноземні мови. – 2014. – № 1. – С. 29.
17. Насонова Е. А. Обучение профессионально-ориентированному диалогическому общению студентов в условиях учебной автономии средствами Интернет-чата: неязыковой вуз, английский язык : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Насонова Евгения Александровна. – Волгоград, 2008. – 209 с.
18. Новий словник іншомовних слів : 40 000 слів і словосполучень / Л. І. Шевченко [и др.]. – Київ : Арій, 2008. – 672 с.
19. Пассов Е. И. Мастерство и личность учителя : на примере деятельности учителя иностр. яз. / Е. И. Пассов. – 2-е изд., испр. и доп. – Москва : Флинта : Наука, 2001. – 237 с.
20. Сімкова І. О. Методика навчання англійської професійно орієнтованої дискусії студентів інженерних спеціальностей. : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 / Сімкова Ірина Олегівна. – Київ, 2010. – 303 с.
21. Тарнопольський О. Б. Методика навчання іншомовної мовленнєвої діяльності у мовному ВНЗ : навч. посіб. / О. Б. Тарнопольський. – Київ : Інкос, 2006. – 248 с.

References

1. Bachman, L. Fundamental considerations in language testing / L. Bachman // Oxford: Oxford University Press, 1990.
2. Brieger, N. Teaching business English handbook / N. Brieger // New York: Bookcraft, 1997.
3. Ellis, M. Teaching business English / M. Ellis M., C. Johnson // London: Oxford Univ. Press, 1996. – 237 p.
4. Gumperz, J. J. Formal and informal standards in the Hindi regional language area / J. J. Gumperz // Linguistic diversity in South Asia, Vol. 26, № 3. – 1970. – P. 92 – 118.
5. Bakaiev H.Ye. Prohrama z anhliiskoi movy dlia profesiinoho spilkuvannia / H. Ye. Bakaiev // Kyiv : Lenvit, 2005. – 119 s.
6. Bihych O.B. Metodyka navchannia inozemnykh mov i kultur: teoriia i praktyka : pidruchnyk dlia studentiv klasychnykh, pedahohichnykh i linhvistychnykh universytetiv / Bihych O. B. // Kyiv : Lenvit, 2013. – 590 s.
7. Bykonja O. P. Zahalno-dydaktychni pryntsypy navchannia maibutnykh ekonomistiv dilovoho anhlomovnogo hovorinnia / O. P. Bykonja // Naukovyi visnyk Chernivets'koho universytetu. Pedahohika ta psykhoholohiia. – 2011. – Vyp. 577. – S. 11–16.
8. Vjatjutnev M. N. Kommunikativnaja napravlenost' obuchenija russkomu jazyku v zarubezhnyh shkolah / M. N. Vjatjutnev // Russkij jazyk za rubezhom. 1977. – № 6. – S. 38–45.
9. Gez N. I. Formirovanie kommunikativnoj kompetencii kak ob#ekt zarubezhnyh metodicheskikh issledovanij / N. I. Gez // Inostrannye jazyki v shkole. № 2. – S. 17–24.
10. Holovan M. S. Kompetentsiia i kompetentnist: dosvid teorii, teoriia dosvidu / M. S. Holovan // Vyscha osvita Ukrainy. – # 3. – S. 23–30.
11. Gurvich P. B. Teoriia i praktika jeksperimenta v metodike prepodavannia inostrannykh jazykov / Persi Borisovich Gurvich // Vladimir : Vladimirs'kij gosudarstvennyj pedagogicheskij institut – 104 s.
12. Zimnjaja I. A. Psihologija obuchenija inostrannym jazykam v shkole / I. A. Zimnjaja // Moskva : Prosveshhenieju – 1991. – 219 s. – Biblioteka uchitelja inostrannogo jazyka.
13. Kovbasiuk Yu. V. Instytutsiine zabezpechennia kadrovoi polityky u publichnomu upravlinni: misiia, rol ta mistse Natsionalnoi akademii derzhavnoho upravlinnia pry Prezydentovi Ukrainy : nauk. dop. / avt. kol.: Yu. V. Kovbasiuk [ta in.]. – Kyiv, 2015. – NADU. – 160 s.
14. Konotop O. S. Metodyka navchannia maibutnykh filolohiv anhliiskoho dialohichnogo spilkuvannia z vykorystanniam videofonohramy : dys. ... kand. ped. nauk : spets. 13.00.02 / Konotop Olena Serhiivna. – Kyiv, 2010. – 265 c.
15. Kochneva M. T. Obuchenie professional'no-napravlennoj dialogicheskoi rechi v nejazykovom vuze (na materiale angl. jaz.) : avtoref. dis. ... kand. ped. nauk : 13.00.02 / Kochneva Margarita Grigor'evna // Kiev, 1979. – Gosudarstvennyj pedagogicheskij institut inostrannykh jazykov – 23 s.
16. Maksymenko L. O. Vpravy dlia navchannia profesiino spriamovanoho dialohu maibutnykh menedzheriv nevyrobnychoi sfery / L. O. Maksymenko // Inozemni movy. – 2014. – # 1. – S. 29.
17. Nasonova E. A. Obuchenie professional'no-orientirovannomu dialogicheskomu obshheniju studentov v uslovijah uchebnoj avtonomii sredstvami Internet-chata: nejazykovej vuz, anglijskij jazyk : dis. ... kand. ped. nauk : 13.00.02 / Nasonova Evgenija Aleksandrovna. – Volgograd, 2008. – 209 c.
18. Novyi slovnyk inshomovnykh sliv : 40 000 sliv i slovospoluchen / L. I. Shevchenko [y dr.]. – Kyiv : Arii, 2008. – 672 c.
19. Passov E. I. Masterstvo i lichnost' uchitelja : na primere dejatel'nosti uchitelja inostr. jaz. / E. I. Passov. – 2-e izd., ispr. i dop. – Moskva : Flinta : Nauka, 2001. – 237 s.
20. Simkova I. O. Metodyka navchannia anhlomovnoi profesiino orijentovanoi dyskusii studentiv inzhenernykh spetsialnosti. : dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.02 / Simkova Iryna Olehivna. – Kyiv, 2010. – 303 s.
21. Tarnopolskyi O. B. Metodyka navchannia inshomovnoi movlennievoi diialnosti u movnomu VNZ : navch. posib. / O. B. Tarnopolskyi. – Kyiv : Inkos, 2006. – 248 s.